

BÉCSI POSTA

A BORNEMISZA PÉTER TÁRSASÁG KULTURÁLIS ÉRTEŚÍTŐJE
Új sorozat, XVIII. évfolyam, 4. (137.) szám Bécs, 2023. április

Megy-é előbbre majdan fajzatom?

(Kiemelkedő mondatok egy kiemelkedő műben)

Emblematikus mű *Az ember tragédiája*. Ki-ki ízlése és értékítélete alapján helyezi el személyes olvasmányai valós vagy gondolt polcán, de többnyire a közízlés által kiemelt művek közé. A közhely mögött érvek tornyosulnak, amelyek valamilyen formában igazolják a döntés igazságát. A mű (1860) kiemelése az irodalmi termésből, a korszakból, a műfajból azt jelzik, hogy az utókor több nemzedéke úgy érezte, látta, értékelt, mint **alapvető emberi tartalmakat összegző**, megőrzésre érdemes művet.

A Tragédia szoborszerű állapota ugyanakkor azt eredményezte, hogy bizonyos elemek belőle rögzültek a köztudatban, és annak alkotóelemeivé váltak. Ezek között néhány mondat, szó szerkezet, megfogalmazás, tömör nyelvi eredmény, újítás annyira sajátos, hogy külön említést érdemel. A megfogalmazás szépsége együtt jelenik meg bennük a tartalmi pontossággal és tömörséggel. Pontosabban egy-egy helyzetet, lelkiállapotot azóta sem fogalmazott meg senki irodalmár úgy, hogy azt *Az ember tragédiája* prozódiajánál tömörebb formában tegye, vagy hogy nagyobb hatást érjen el vele. Madách Imre néhány mondatát köztudatból kiszoríthatatlan kincsünként őrizzük a jelenben is.

A híressé vált, közismertségi skálán elől járó mondatok, szólamok közül érdemes néhányat, a leginkább ismerteket körüljárni; másokat, a korszakonként föl- és alábukkanókat, a nyelvhasználat peremére szorultakat újra fölidézni, fölfedezni. Általánossá vált tartalmukat az eredetileg betöltött szerepükkel egybevetve (kisebb-nagyobb) esetről esetre eltérő mértékben, de jelentésváltozások is érzékelhetők, megfigyelhetők.

(folytatása a 4. oldalon)

Megmaradunk?

Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál.
Madách Imre: *Az ember tragédiája* (1860)

Tisztelt jelenlegi és eljövendő tagjai a Bornemisza Péter Társaságnak!
Tisztelt olvasói a Bécsi Postának!

Mint azt a legutóbbi számunkban megjelent közleményből megtudhatták, új elnökség vette át a Bornemisza Péter Társaság minden örömét-gondját-baját. A Társaság nemrég megválasztott elnökeként most Önökhöz szeretnék szólni, ha úgy tetszik, néhány mondatos székfoglaló beszédet megfogalmazni.

Szükség van-e még a Bornemisza Péter Társaságra? A kérdést újfogalmazom: szüksége van-e a bécsi magyaroknak a Bornemisza Péter Társaságra? Ez a kérdésfeltevés lehet meglepő, és lesz aki pusztán szónokias szófordulatnak tartja, arra számítván, hogy két lélegzetvételnyi feszültség után sietek majd megnyugtatóan kijelenteni, hogy: Igen! Bármennyire szeretném, mégsem állhatok elő ezzel a kincstári optimizmussal, mivel számomra és a Társaság számára ez nem szónoki, hanem nagyon is húsbavágó kérdés! Éppen ezért a kérdésre legjobb tudásom szerint, őszintén csak azt válaszolhatom: nem tudom, hogy szükség van-e még ránk. Amit viszont biztosan tudok, hogy újonnan megválasztott elnöki tennivágyásom minden lendületével azon leszek, hogy a kérdésre a helyes választ mihamarabb megtaláljam!

(folytatása a 2. oldalon)

E nehéz kérdés soktényezős ugyan, mégis két fő vetülete van. Az egyik, hogy a Bornemisza Péter Társaság mit kínál, mit kínálhat fel a mai közösségnek? A másik, hogy a közösség mit hajlandó tenni a Társaság fennmaradása, illetve eredményes működése érdekében? **Minden emberi, közösségi kapcsolat többszereplős, és a kapcsolat fennmaradásáért, ápolásáért minden oldal felelős.**

Az 1960 márciusában megalapított BPT a hidegháború évtizedei alatt egyedi feladatokra vállalkozott. Alapítója és örökös titkára, Szépfalusi István, a kárpát-medencei magyar értelmiségiek – írók, újságírók, művészek, zenészek – sajátos fórumává tette egyesületünket. Illyés Gyula visszajáró vendég volt a Capistrangasseban, és a magyar irodalom jelesei, ismert költői, írói közül is számosan vendégeink voltak, de azt se felejtjük el, hogy a kezdetekkor a “Bornemisza” nem csak pezsgő értelmiségi találkozóhely, de mindenekelőtt emberi-lelki menedékhely, az Ausztriába menekült magyarok oázisa is volt.

A világ nagyon megváltozott azóta. Ma már másak a lehetőségek, másak a közösségi igények, de a BPT továbbra is sajátos színpontot képvisel a bécsi magyar kulturális életben. Ezt szeretnénk megtartani, folytatni, fejleszteni. A nagy hagyományok felemlegetése, illetve folytatásuk szándéka mellett, nagyon komoly kérdés, hogy hogyan lehet egy egyesületet fenntartani, működtetni manapság? Ezt a kérdést persze nem csak mi tesszük fel, de minden kis egyesület naponta megkérdezi magától. Szomorúan állapíthatjuk meg, hogy erre a kérdésre nem egyszer a válasz, hogy nem lehet fenntartani, be kell zárni az egyesületet. Mi ezt a sorsot minden áron el akarjuk kerülni, ezért foggal-körömmel makacsul küzdünk, nem is reménytelenül, viszont határozottan szólnunk kell, hogy ez nem megy egyedül.

Már csak azért sem megy egyedül, hiszen mi nem önmagunknak, valamiféle úri passzióból vagy értelmiségi sznobizmusból tartjuk fenn az egyesületet, hanem a közösségnek. Éppen ezért azt várjuk a közösségtől is, arra biztatunk és hívunk mindenkit, hogy látogassák a BPT előadásait, illetve bármilyen nehezek is az idők, sőt, egyenesen azért, ne sajnáljanak erejükhöz mérten támogatni bennünket!

Panaszkodás nélkül mondom, rengeteg gonddal küzdünk a törzsközönségünk kihalásától, elöregedésétől kezdve, mely szíven üt bennünket, egészen a napjainkban dúló inflációig, mely az egyesület pénztárát találja telibe. Ezek a gondok természetesen nem csak ránk jellemzőek, de mi is nagyon megszenvedjük őket. Hányszor jött, jön egyesületi lapunk a Bécsi Posta a ráragasztott „elhunyt” postai bélyegzővel vissza! Néha levelet kapunk, melynek írója udvariasan közli, hogy “mivel édesanyám/édesapám meghalt, és én nem beszélek magyarul, kérem, ne küldjék tovább a lapot...”

Fogyunk! Fogyunk a Bornemisánál, de mindenestül fogyunk a városban, az országban is, mi, magyarok. Fogyunk a nyugat-európai, a világ diaszpórájában, a szórványban, a határon túli többszempártban és az anyaországban is fogyunk! Csak a feladataink nem fognak, ellenkezőleg! Minél kevesebben vagyunk, annál több munka hárul a megmaradókra. Nem félünk ettől a munkától, de társakat keresünk hozzá!

Lehet valamit tenni? Lehet! Alkalmazkodnunk kell az idők változásaihoz, mindenekelőtt a bennünket körülvevő realitásokhoz. Vonzóbbá, elérhetőbbé kell tennünk magunkat, és a nehézségek ellenére is gyakrabban tágra kell nyitnunk bejárati ajtónkat az emberek előtt. Ezt kulturális kínálatunk bővítésével, a hagyományos, megszokott előadásaink mellett megszervezett BornemiszaEXTRA programok bevezetésével kívánjuk elérni, ugyanakkor új honlapunk kialakításától is ezt reméljük. A BornemiszaExtra programok nem klasszikus előadások, hanem kötetlen interaktivitásra törekszenek. Ennek keretében, hagyományörző tojásírásra, húsvéti tojásfestésre hívtunk mindenkit április 5-én. Kellemes, szép délután volt. Következő BornemiszaEXTRA programunk a **Petőfi 200 – versolvasó maraton lesz, május 22-én, hétfőn, 17 órától**, melynek keretében Petőfi Sándor verseit szeretnénk minél több nyelven felolvasni! Vágyunk és célunk, hogy minél többen eljöjjenek hozzánk a Capistrangasse-ba, és nem csak magyarok, hiszen Petőfi verseit több, mint 200 nyelvre lefordították, így nyitottak vagyunk minden más nyelv és náción fia, lánya előtt! Ezek a példák jól mutatják, hogy mire gondolunk a BornemiszaEXTRA programokkal kapcsolatban.

Honlapunkkal kapcsolatban, kérem, keressék fel a **www.bornemisza.at** címet, melyen rendezvényeinkről információkat találhatnak.

A Bornemisza Péter Társaság a magunk magyar kultúrájának, anyanyelvének megőrzése, ápolása mellett, a kultúra és a művészet erejével és eszközeivel a világra való nyitottságra törekszik. Számítunk az irántunk való érdeklődésükre, a munkánkban való részvételükre, és számítunk a támogatásukra is. Tanácsaikat, visszajelzéseiket örömmel vesszük, melyeket a **bornemiszapetertarsasag@gmail.com** címre kérünk elküldeni. Köszönjük szépen!

Kató Zoltán
A Bornemisza Péter Társaság elnöke

MEGHÍVÓ

A Bornemisza Péter Társaság májusi rendezvényére

Meghívottunk:

Lengyel Ferenc

Madách-emlékév

A "sárba gyúrt kis szikra" tragédiája”

2023. május 7.-én, vasárnap, d.u. 17:30 órakor.
A rendezvény helyszíne: Bécs 6. Capistrangasse 2/15

. Kolozsváron született 1956 január 7-én. Az elemi osztályok, az általános iskola, a gimnázium és egyetemi évei is szülővárosához kapcsolódtak. A Babes-Bolyai Tudomány-egyetemen szerzett magyar-angol szakos diplomát.

Az 1980-as év őszén, Kolozsváron általános iskolában kapott magyartanári állást. Hét tanéven át oktatott magyar nyelvet és irodalmat. Rövid ideig közreműködött a Kolozsvári Rádió magyar adása nyelvvelő műsorában. Tevékenyen részt vett az akkori Visszhang diákrádióban. Egyetemista korában kezdett el publikálni. Könyvrecenziói, próza- és versfordításai, rövid írásai jelentek meg a Korunk-ban és az egyetemisták háromnyelvű Echinoc c. lapjában.

1987-ben Ausztriába menekült, azóta családjával együtt Bécsben él. Változatos évek és még változatosabb munkahelyek során át jutott újra vissza tanult és kedvelt szakmájához. „Nagy időbe, több lépésbe és fáradozásba tellett; és valamiféle transzcendens kegyelem is kellett hozzá, hogy visszakerüljek a tanítói, tanári pályára.” – írja önmagáról.

A Bécsi Magyar Iskolában jó két évtizeden át tanította a magyar irodalmat a felső tagozatosoknak. Megélhetése alappillére volt, hogy 2006 óta a magyart, mint élő idegen nyelvet taníthatta Alsó-Ausztriában, az osztrák tanügyben alkalmazott tanárként. A Központi Szövetség szavalóműsorát **Verőfény** néven közismert rendezvényé alakította.

Az utóbbi évtizedben többször jelentkezett versekkel, versfordításokkal, alkalmi írásokkal a Bécsi Naplóban, Széljárásban, Napsugárban, Honismeretben, Katolikusok lapjában és a Művelődésben. Jelenleg a Bécsi Napló szerkesztőségi tagja. 2012 óta a Magyar Kultúra Lovagja, 2017-ben a Külföldi Magyarágért Díjban részesült.

Publikációk:

2000 – *De profundis*, Lucian Blaga versei – műfordítások, Polis, Kolozsvár

2008 – az *Őrszavak* (www.orszavak.com) (rovatszerkesztő)

2009 – *Szeretem, akarom, tanulom* (társszerző) tankönyv, diaszpórában élő elemisták számára, Bécs

2010 – *Csodacsokor*, gyermekversek, NIS, Kolozsvár

2014 – *Vendégváró*, gyermekversek, NIS, Kolozsvár

2022 – *Égen-földön*, gyermekversek, NIS, Kolozsvár

2023 – *Az utolsó kötél táncos*, Josef Guggenmos versei – műfordítások, Mosonmagyaróvár

(folytatása az 1. oldalról)

Az első színben az Úr szavai „*Be van fejezve a nagy mű, igen*” – mára, általános érvényű tartalmukat megőrizve, azt is jelentik, hogy valaki fontosabb, hosszabb ideig tartó munkája eredményét nehezen, a körülmények dacára fejezte be mégiscsak sikeresen. A mondásnak **az akaraterő és a buktatók küzdelmére** utaló jelentéstartalma fölerősödött.

A teremtéssel elégedetlen Lucifer megjegyzi, hogy „*Végzet, szabadság egymást üldözi, / S hiányzik az összhangzó értelem.*” Erre érkezik az Úr tömör, azonnali válasza: „*Csak hódolat illet, nem bíralat.*” Többnyire elvitathatatlan eredmények ellenséges megközelítésekor, lefitymálásakor szokás idézésével a nagy teljesítményt elérő személyt védeni.

A második színben egy luciferi szövegbe olvasztott közmondással találkozunk. A tétovázó kerítő belső monológjában hangzik fel: „*De mit töprengek. Az nyer, aki mer.*” A közszájon forgó közmondás értelme: csak olyan ember számíthat sikerre, aki elég bátor megnyilatkozni vagy valamit tenni érte. A közismert szófordulatot Madách a szavak sorrendjének megfordításával illeszti jó érzékkel ritmikus költői szövegébe, hangsúly- és árnyalatbeli tartalmi eltolódást létrehozva így.

Hármuk beszélgetésekor Éva feléje hajló okoskodását hallja Lucifer, és biztatással felérő mondat hagyja el ajkát. „*A tett halála az okoskodás*” megállapítása a bizonytalanság világirodalmi mércével is mérhető körülírása. A cselekvésképtelenség (és nem a megfontolt kétely!) aforizmája bármely ilyenszerű válogatásban megállja helyét.

„*Minden mi él, az egyenlő soká él*” – kezdi a csábító Ádám kioktatását **a harmadik szín** derekán. Egyszerű és közérthető formában helyezi arányos természeti keretbe az emberi életet. És ebben a magyarázatban úgy szól, mint aki valóban tudást oszt meg, egyfajta leereszkedő, tanítói modorban ébresztgeti a viszonylagosság megértését, az ötven évvel később megfogalmazott relativitáselmélet felé vágva az utat.

A következő színben (mert Madáchnál a 'szín' egy helyszín és a benne zajló esemény együttesét jelenti), vagyis **a negyedik jelenetben** kezdődik az dantei túlvilági átutazással rokon végighaladás a történelmen. Ennek elején Egyiptom fáraójának (Ádám ottani arcának) cseng végig egy mondat a fülébe, *milliók egy miatt*. A hiányos mondat, a történelmi összegzés így maradt fenn, változatlan jelentésben. Erkölcsi vonzatán koptattak ugyan az államszocializmus évtizedei, mégis minden abszolutizmusra érvényesen használható.

A Tragédiának van egy olyan mondata, amelyre valahogy – ki tudja okát? – eddig nem nagyon vetült a szellem figyelme: Pedig Ádám frappáns választ ad Lucifernek **a hetedik szín** elején, Bizáncban a fölényes szavakra: „*Ne gúnyolódj.* – mondja Ádám – *Óh, ne hidd, hogy a dicső tant fel nem fogom. / Éltemnek vágya az. – / Tehet s tegyen, kiben szent szikra van...* Utolsó sora a Kazinczytól megörökölt **jót s jól** kifejezésünk társa lehetne, ha gyakrabban használnók, használnánk... Az aktuális élet, úgy tűnik, nem teremt használatához illő elegendő helyzetet.

Ugyanebben a színben, egy későbbi mozzanat villogó elméről és elmésségről tanúskodó monológjában mondja Lucifer: *Nem a kakas szavára kezd virradni, / De a kakas kiált, merthogy virrad.* Kiváló példa és jelkép ok és okozat felcserélésére hétköznapi beszédünkben. A közismert és unalomig lecsupaszított filozófiai alapkérdés (mi volt előbb, a tyúk, vagy a tojás) kissé gyakorlatiasabb, és életszerűbb kifejtése, egyértelmű megoldás-javaslat, s éppen emiatt úgy hat a madáchi műben, olyan üdítően, mint biztonságos szellemi sarokpont a dilemmák kísérete tragédiában.

Éva ebben **a nyolcadik színben** a Prágában élő Kepler felesége. Lánykori neve szerint Müller Borbála, hagyja, hogy elcsábítsák, polgárasszonyként férje megcsalásában jeleskedik. Ő mondja ki házasságuk egyik mozgatórugójának nevét. A házasodásban és a királyi udvarban fontos szerep jut az előrehaladásban a nagyravágyásnak. Azt kiszolgáló elemként megjelenik a csupán rá, Évára vonatkozó fontos igény: a pénzsükségleté. A Kepler-arcú Ádámhoz szól így: „*János, nekem szükségem lenne pénzre.*” A megismételt kérdés után magára hagyott Ádám elmereng, és szavaiból újabb aforizma csillog át jelenünkbe: *Minő csodás kevercse rossz s nemesnek / A nő, méregből s mézből összeszűrve.*

A nyelvünkben akkor (bő 160 évvel ezelőtt) még természetes szó, a 'kevercs' ma már más lenne: ötvözet, vegyület vagy keverék, de a gondolat és benne a gondolatpárhuzam így is érthető: a nő Madách szemléletében jó és rossz együttese, két elemből (méregből és mézből) egybegyúrta. (Az 'összeszűrve' kifejezés vegyi folyamatra is utalhatna, de kísérletezésre, természetfölöttire utaló voltában is kiváló.)

Ugyancsak e megállapításhoz áll szövegben közel Lucifernek, ezúttal a tudós famulusának hányaveti megjegyzése: *Nem messiás-e minden újszülött...?* Az ártatlan tisztaságot – a lehetőségét annak, hogy ilyesmi egyáltalán létezhet – talán ebben az egyetlen mondatban ismeri el Lucifer, és nagy engedékenységében elmond még egy metaforikus sort az újszülötteknek, hogy az azt követő, harmadik sorban azért már lesüllyessze a bomló-romló világba mindüket: „*csak későbbben fejlik szokott pimasszá.*”

Ádám a **kilencedik szín** Párizsában a forradalom egyik vezéralakja, Danton. Az eseményeket az ő arcképében egyéniségén át éli meg / át, és az egyik legfelkavaróbb történelmi változás pillanatában mintha kilátna korából, 1789-ből, jövőbe látón vonja le következtetését: *Nékem harc jutott csak, nem dicsőség...* Beletörődés ez a javából, és utalás a küzdelmes életre, amelyben a 21. századi Barabási Albert László által megfogalmazott igazság válik nyilvánvalóvá (tehetség és siker felemás viszonyáról) – Madách ebben is megelőzi korát. Az élethosszon át vitt szenvedés hiányérzettel zárja a gyarló, rövid és dicstelen életet – elégedetlenséget hagyva maga mögött. A személyes vallomásban nemcsak Ádám hangját fedezheti föl a kíváncsi fül, hanem mintha a költő szomorú letörtsége is belevegyülne...

A **tizedik szín** legelső mondata jellegzetesen többet mondó, mint a szöveg többi része. Az átívelés a Danton halála előtti pillanatokból vissza a prágai színbe, vissza Kepler csillagászti életterébe Lucifer történelmet átugró képességét csillantja meg, legalábbis ami Ádámnak az álomból való megmentését illeti: *Ezúttal a nyakazás elmarad.* – Az álomsorozat, a bűbáj előidézője szavait sokáig gyakran használták, az utóbbi években viszont kevésbé volt hallható, a büntetés előadására, az ártatlanság (vagy látszatának) megőrzésére utaló felmentő szavakként, megállapításként.

A bölcselet csupán költészete / Azoknak, mikről még nincsen fogalmunk. – A kinyilatkoztatás-szerű tételnek hangzó összetett mondat a bölcseletet (ma már e néven, kár ugyan, de egyáltalán nem vagy alig emlegetik; csak úgy, mint filozófiát) lefokozza azt a sejtések, megérzések, ihlet-adta eszmék világába. Madách Imre, akiről köztudott, hogy filozófusokat is előszeretettel olvasott, meglehetősen kemény bírálatot fogalmaz meg a szellemóriások teljesítménye irányába. (Pedig művében maga is hasonló módon, a történelmen elgondolkodva keresi a választ – ma talán kultúrtörténésznek neveznék.) De mint kijelentés, érdemes arra, hogy a tragédia kiemelt mondatai közt szerepeljen. Aforizmaként bármilyen általánosabb gyűjteménybe beválasztható lenne.

Kepler ébredés utáni mondásai közül egy elfogultabb válogatásba szívesen beiktatnám a művészetekről szóló hivatkozásmentességet hirdető tételt: *A művészetnek is legfőbb tökélye, / Ha úgy elbű, hogy észre sem veszik.* Hogy mai magyarul is érthetőbb legyen, egy szavát közelebb kellene hozni a mához: az 'elbűj' bár rövidebb a hétköznapi 'elbűjök'-nél, mégis átmenet lehetne a madáchi és a jelenkori nyelvhasználat között. Azaz a ritmusban megülve, pl. *Ha úgy elbűjt, hogy észre sem veszik...*

Ádám, a monológja végén megkéri „kétes szellemörét”, hogy vezesse őt az új világba át. A prágai színben egyelőre csak a női életvitel megkönnyítője a költekezés, de a következő, leggazdagabban árnyalt, leghosszabb jelenetsor időszakában, a **londoni színben** mindent meghatározó, világot átható és teljhatalmú eszközzé lesz a pénz, a tőke világának istene.

Szinte megállapíthatatlan ebben a szöveg- és életkörnyezetben, hogy a kísértő Lucifer sajnálatból vagy gúnyból kérdezi: *Hol a magas, mi vonz? A mély? Mi rettent?* és ezekre a szavakra nemcsak Ádám nem képes cáfolatot szólni, de a ma embere is csak az adatok tömkelegében keresgél közülük kivezető „fonalak” (gondolatok, sziporkák, ötletek, megoldások) után.

A torz az éppen, mit nem tűrhetek. – Ádám e mondatát, mint Lucifer elveivel leggyökeresebben ellenkezőt kell idézni. Az sem lehet véletlen, hogy Lucifer nyíltan, köntörfalazástól mentesen ellenkezik vele, ellentételként szinte sistereg, ahogy kivágja igazát: *Én éppen a torzban gyönyörködöm.* Ádám távozik a korcsmától, mert nem nézheti *Hogyan silányul állattá az ember...*

Kettejük vitája egy későbbi mondatban kimondatja az Éva után vágyakozó férfival: „*Mi néked semmi, nekem egy világ.*” És a küzdés kavalkádjában a szabad verseny világaról is van véleménye: „*Kutyáknak harca ez egy konc felett.*” *Kutyák harca a konc* felett formájában a javakért folyó küzdelem jellemzője ma is. És az ideák sora a színre lépő Nyegle szavaival folytatható a sor: *Egymást szedtük rá azzal, hogy tudunk: / Most a valónál mind elámulunk.* A mindenkit süllyesztőbe hajtó világból, mint középkori haláltáncból egyedül Éva szabadul ki. Megdicsőülése zárja a londoni színt, Madách jelenkorát.

A falanszter korszakában, a **tizenkettedik színben** a vita Ádám szemlélete és a tudós világé közt olyan, mintha sziporkák röpködnének fényes tűzrakásból. A költő által jövőbe álmodott mozzanatsorban a meglátogatott tudós minden okoskodására van válasza a történelem mélyéből oda érkező, tudós álarcú Ádámnak. Szavai viszont fajsúlyos tartalmuk, jelenlegi érvényességük, aktualitásuk ellenére sem váltak közszájban forgókká korunk nyelvhasználatában.

A következő, az emberi történelem vizionált végéhez közeledő **tizenharmadik szín** világűr-jelenetében viszont már hárman vitatkoznak: a harmadszorra föltűnő Föld szellemének hangja Ádámmal és egyben Luciferrel is szembeszáll. A tetszhalott állapotból újra életre kelt ember vágya újra csak a harc: „*Csatázzam újra, és boldog leszek.*” Hasztalan lesz, töri le Lucifer. Ekkor hangzik el az ádám aligazság, a Tragédia híres, közismert, sokat idézett öt sora:

*A célt tudom, még százszor el nem érem.
Mit sem tesz. A cél voltaképp mi is?
A cél megszűnt a dicső csatának.
A cél halál, az élet küzdelem,
S az ember célja e küzdés maga. –*

Mindössze szép vigasznak tartja a kísértő, becsmérli és leszólja... De az emberi tényezőt (mai nevén a humán faktort): a jobbító szándékú cselekvő életet (ha a küzdés így is értelmezhető) Lucifer képtelen észrevenni; Ádám ellenben éppen azt emeli folyton magasba, mint zászlaját.

Erre az ideig-óráig érvényes igazságra érkezik a tevőleges emberélet éles kritikája az eszkimók világából. Elég lenne két ember, éhség és jóllakottság jellemezte két ember helycseréje, az eszkimóé Ádámmal, hogy nyilvánvalóvá tegye: „*Mindég az állat első bennetek*”. A színdarab két vitázó erős egyénisége egyre élesebben áll egymással szemben. Az első ember mondatonként előbbre haladva, egyre bátrabban felel. A látottak alapján érvelnek mindketten, hiszen a látottakat, mindent együtt éltek át. Végül, az eszkimó-Évától való elfordulás után az Ádám álma véget ér.

Három sor Éva szájából, aki a **végző jelenetben** Lucifer másik vitapartnerévé női ki magát, ugyancsak különös súllyal esik a Tragédia mérlegébe; a bűn folytonossága elleni érvként a krisztusi születés jelentőségére utal: *Ha úgy akarja Isten, majd fogamzik / Más a nyomorban, aki eltörüli, / Testvériséget hozván a világra.*

Ádám térdre hulló beismerése, *Uram, legyőztél*-mondata után a szöveg a kezdeti vita szintjére emelkedik, és újra bővelkedik idézhető sorokban, gondolatokban. Ádám kérdése minden vívódó emberé is egyben: *Megyé előbbre majdan fajzatom (...)?* Egyik legnagyobb nyelvi örökség, mit ránk hagyott Madách. Az Úr válasza is magasztos és tömör: *Ha percnyi léted súlyától legörnyedsz, / Emel majd a végtelen érzete, / S ha ennek elragadna büszkesége, / Fog korlátozni az arasznyi lét.* Hozzá kapcsolódik Lucifer kiszólása, aki önmagát hibáztatja: *Miért is kezdtem emberrel nagyot, / Ki sárból, napsugárból összegyúrva / Tudásra törpe és vakságra nagy.* Három szereplő, három látásmód, három nyelvi szoboralakzat sorjázása ez.

A helyes úton megmaradást firtató kérdésre az Úr újra megfelel, biztatása így kezdődik: *Karod erős – szíved emelkedett...* És a kísértő szavára is van válasza: *mit rontni vágyol / Szép és nemesnek új csírája lesz.* Az odaszólás, mint a zenében, ellenpontozott, az előző, megbocsátó sorokkal ellentétes, ítéletszerű: *De bűnhődésed végtelen leend.*

A csupa kétely emberhez szól utoljára ura egy retorikailag alaposan előkészített mondattal a szöveg egészét be- és lezárva: *Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál! Ime,* a másik legnagyobb nyelvi örökség, mit ránk hagyott Madách. A közismert idézetek legközismertebbje - Arany Jánosnak is köszönhetően - méltán lett a magyar nyelv emblematikus szólásává.

Lengyel Ferenc

Gyermekek oldala - Gyermekek oldala - Gyermekek oldala.

NAGYÁLMOS ILDIKÓ

MÁJUSBAN

Májusban a fagyosszentek,
egymás után útra kelnek.

Pongrác indul elsőként el,
jeges széllel, jégveréssel,

burkolózva hús ködökbe
Szervác topog már mögötte,

harmadnapra Bonifác,
nyomában zúzmarát látsz.

Aztán Orbán, rá egy hétre,
befekszik a veteménybe,

jaj a zsege palántáknak,
megfagynak a virágszálak.

OZSVÁTH ZSUZSA
HÁROM
PLUSZ EGY

Három rideg nagyúr
vágat, fújtat vadul
át a kerten, ólon.
Fölöttük az ólom-
szürke égi felleg
tisza cidri-jelleg.

Orgonaszó horkan
fehér-lila porban,
dübörög a táltos,
virághabos május
innen nézve kósza
három plusz egy szentje:

Hú de fagyos Pongrác,
Hideglelő Szervác,
Bon-bon-szi-Bonifác,
és a plusz egy Orbán,
kit elnyelt az orkán.

Így a hóközépre
kisüt a nap végre!

A versoldalak illusztrációja Szilágyi-Székely Melinda magyarlapádi tanítványainak pitypangnyomatai és Kánya Szabolcs szatmárnémeti olvasónk kollázsának felhasználásával készült.

Jelen számunk verseit és illusztrációját, a Kolozsváron megjelenő Napsugár • Szivárvány Gyermekirodalmi Lapok (www.napsugar.ro) Szivárvány című lapjának idei áprilisi számából vettük át. Ezúton fejezzük ki köszönetünket a közléshez való hozzájárulásért a szerkesztőségnek. mkz

Figyelő Figyelő Figyelő Figyelő

ELŐZETES

Júniusi meghívottunk, **Bene Zoltán**, az Irodalmi Jelen – Művészeti Portál és folyóirat (www.irodalmijelen.hu) prózarovatának a szerkesztője, aki *Irodalom, -olvasás, -olvasók: a kortárs irodalom és olvasói* címmel tart előadást. **Időpont:** 2023. június 4-én d.u. 17:30-kor. **Helyszín:** Bécs 6. Capistrangasse 2/15.

BornemiszaEXTRA!

2023. május 22-én, hétfőn, 17 órától

Petőfi 200: versolvasó maraton
- minden nyelven! -

Petőfi Sándor első nyomtatásban megjelent verse – A borozó – 1842. május 22-én jelent meg az Atheneumban. Külön érdekesség, hogy első nyomtatásban megjelent versét Petőfi még Petrovicsként írta alá!

A kétszáz éves Petőfire emlékezve, a Bornemisza Péter Társaság versolvasó maratont rendez. Petőfi verseit több, mint kétszáz nyelvre lefordították. Szívesen látunk különböző anyanyelvű felolvasókat, hozzák magukkal barátaikat, társukat, olvassuk fel együtt Petőfi Sándor verseit minél több nyelven!

Támogatásokat, adományokat szívesen fogadunk!

Kérjük, segítsék a BPT működését! Hozzájárulását köszönjük!

EmpfängerIn: Peter Bornemisza Gesellschaft

Bankverbindung: Unicredit-Bank Austria, 1020 Wien,
Rothschildplatz 1.

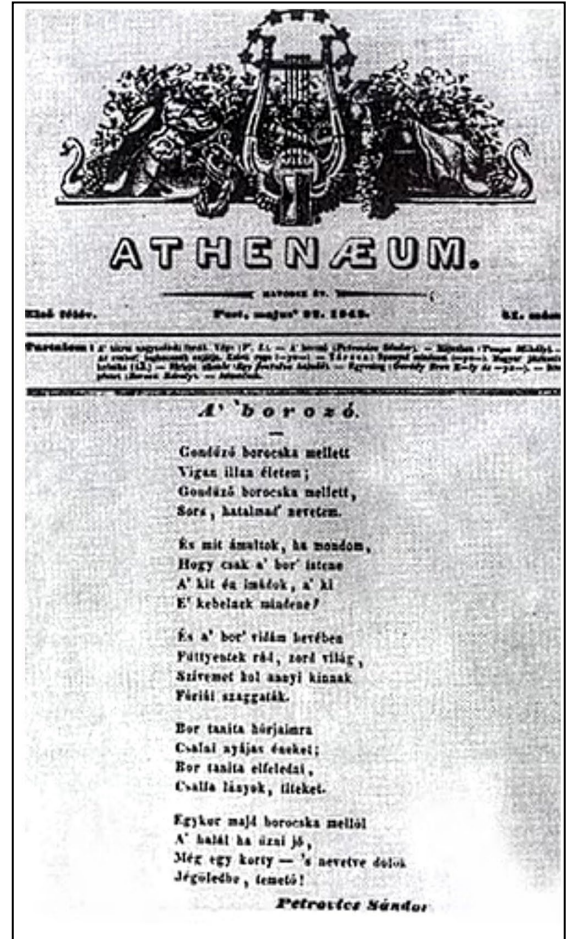
BLZ: 11000 Konto Nr. 00207578600

IBAN: AT58 1100 0002 0757 8600

SWIFT (BIC): BKAUATWW

Verwendungszweck: Az Ön neve + "Spende"

Tisztelettel: *Andorka Hanna, BPT pénztáros és a BPT elnöksége*

KIÁLLÍTÁS

Csontváry Kosztka Tivadar (1853–1919) születésének 170 éves évfordulóját közös kiállítással ünnepli a Szépművészeti Múzeum - Magyar Nemzeti Galéria és a pécsi Janus Pannonius Múzeum. A mintegy 40 művet felvonultató tárlat tisztelgés a magyar festészet történetének egyik legeredetibb és legismertebb alkotója előtt. A kiállítás 2023. július 16-ig tekinthető meg.

Lapunk letölthető a BPT honlapjáról: www.bornemisza.at/

Absender: P.b.b Péter Bornemisza Gesellschaft
A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15.

www.bornemisza.at

Dipl.Ing. Barna SZABÓ
Robert-Barany-Str. 3

“Wiener Post“
Gefördert aus Mitteln der
Volksgruppenförderung.
Erscheinungsort: Wien
Verlagspostamt: A-1060 Wien

A - 2000 Stockerau

Medieninhaber und Herausgeber: Péter Bornemisza Gesellschaft, A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15. Redaktion: Mag. Zoltán Kató
E-Mail: bornemiszapetertarsasag@gmail.com Bankverbindung der Gesellschaft: Unicredit-Bank Austria, 1020 Wien, Rothschildplatz 1
BLZ: 11000. Konto Nr. 00207578600, IBAN: AT58110000207578600; SWIFT (BIC): BKAUATWW